

Ohnivý anděl? Ta hudba mi během zkoušek doslova rvala energii z těla

12. 3. 2015 00:00 redakce operaplus.cz

<http://operaplus.cz/ohnivy-andel-ta-hudba-mne-behem-zkousek-doslova-rvala-energii-z-tela/?pa=3>

Rozhovor s dirigentem Robertem Jindrou o Prokofjevově opeře i o jeho uzavírajícím se ostravském angažmá

Dnes bude v opeře Národního divadla moravskoslezského uvedena další repríza nové ostravské inscenace Prokofjevova *Ohnivého anděla*, která byla premiérována koncem února tohoto roku. Na českou scénu se toto dílo vrátilo po více než třiceti letech. Hudebně je v Ostravě nastudoval a

diriguje **Robert Jindra**.

Jaký máte vztah k hudbě dvacátého století a kdo vás při jejím poznávání nejvíce ovlivnil?

Hudba dvacátého století mne provází od doby, kdy jsem se studenty pěveckého oddělení Pražské konzervatoře nastudoval a dirigoval například operní skeč *Tam a zpět* Paula Hindemitha, *Tři minutové opery* Daria Milhauda nebo světovou premiéru miniopery *Žižkovské dvojzpěvy* Šimona Vosečka. To byly mé první interpretační zkušenosti s hudbou tohoto období. Nicméně k poslechu zásadních děl například Albana Berga, Arthura Honeggera, Igora Stravinského, Dmitrije Šostakoviče, Arnolda Schönberga a řady dalších jsem se postupně dostal i díky panu profesorovi Jiřímu Rumlovi, který mi vždy u klavíru se zanícením přehrál jejich stěžejní části. Pamatuji se, jak jsem poté hned běžel do Městské knihovny pro nahrávky a partitury. Pan profesor byl vždy nadšený, když jsem později hovořil, jak jsem se do této hudby zamiloval.

Přece jen, hudba tohoto období bývá často posluchačským oříškem...

U mne to byla cesta od milovaného Richarda Wagnera přes Richarda Strausse, Gustava Mahlera až k této hudbě. Bylo to také díky možnostem, které již naše generace díkybohu měla. Dostupnost nahrávek i možnost vyjždět za hranice zhlédnout špičkové interpretace daných děl zkrátka bylo a je velké pozitivum této doby. Myslím, že dnešní generace mladých umělců, přestože tyto možnosti má, je nedokáže bezezbytku využít ke svému vzdělání a interpretačnímu rozhledu. Je to velká škoda. Pro běžného diváka-posluchače bývá hudba dvacátého století stále určitým „strašákem“. Panuje všeobecná obava, že jde o hudbu nesrozumitelnou, nemelodickou a příliš náročnou. Bohužel se to u nás týká i tvorby Leoše Janáčka, který v současnosti ve světě patří mezi nejhranější skladatele. U nás mnoho šéfů a dramaturgů operních scén často považuje nasazení jeho i dalších děl

dvacátého století za divácké „harakiri“. *Za vaší téměř pětileté éry v Ostravě se ale Janáčková díla na repertoáru Národního divadla moravskoslezského pravidelně objevovala. Které z nich máte nejraději?*

Každé z Janáčkových operních děl je svým způsobem specifické a zasloužilo by si samostatný rozbor. Pro mne osobně je na čelním místě *Věc Makropulos*, kterou jsme v Ostravě uvedli před třemi lety v zajímavém pěveckém obsazení. Vedle Evy Urbanové, která part Emilie Marty nastudovala poprvé ve své kariéře a přímo pro ostravskou operu, se tehdy představili Aleš Briscein, Peter Mikuláš a Martin Gurbaľ, Ivan Kusnjer, Jozef Kundlák, Luciano Mastro a řada dalších skvělých pěvců. Vraceli jsme také úspěšnou inscenaci *Její pastorkyně* režiséra Michaela Taranta z roku 2004 s obměněným obsazením – s Maidou Hundeling a Evou Dřízgovou-Jirušovou v roli Jenůfy a Yvonou Škvárovou, Nadine Secunde a Evou Urbanovou v roli Kostelničky. Uvedli jsme také Janáčkovu operní prvotinu *Šárka* a až do listopadu roku 2014 jsme měli na repertoáru inscenaci *Káti Kabanové*. Čekají nás také ještě poslední čtyři představení *Výletů páně Broučkových*... Janáček zkrátka do Ostravy bezesporu patří a bylo naší radostí i milou povinností o jeho operní odkaz pečovat.

Inscenace Ohnivého anděla je součástí dramaturgické řady Operní hity 20. století. Proč padla volba právě na Prokofjeva?

V rámci této řady jsme společně s dramaturgem Danielem Jägerem chtěli uvádět nejen díla Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů, ale také představit tvorbu tří skladatelů, kteří díky pozvání někdejšího organizátora hudebního života a šéfa opery Jaroslava Vogela doslova uchvátili předválečnou Ostravu. Prvním z nich bylo uvedení opery Paula Hindemitha *Cardillac*, která se setkala s velkým ohlasem. Některí diváci se dokonce vraceli do divadla na představení této opery opakovaně. Následoval úspěšný *Život prostopášníka* Igora Stravinského a nyní přichází na řadu *Ohnivý anděl* Sergeje Prokofjeva. Všechna tato tři díla nebyla předtím v Ostravě uvedena a všechna jsme také poprvé na našem území nastudovali v originálním jazyce. Není pochyb, že uvádění děl dvacátého století, pokud je vše náležitě připraveno, včetně dramaturgických úvodů, besed a setkání při hudebním výkladu u klavíru, má nezpochybnitelné místo v repertoáru a najde si své nadšené

diváky.

Měl jste již dříve možnost setkat se jako interpret s

Prokofjevovou tvorbou?

Ohnivý anděl je mým úplně prvním dirigentským setkáním s Prokofjevovým dílem. Tuto operu jsem si již dříve oblíbil díky její mystické tajemnosti, expresivnosti a hudební barevnosti. Je to ale opera po všech stránkách velmi náročná. Po zkušenostech z předchozích projektů – mám na mysli zejména Hindemithova *Cardillac*, Janáčkovu *Věc Makropulos* a Wagnerova *Lohengrina* – jsem si byl jist, že soubor a především orchestr ostravské opery je již na takto extrémně těžký úkol dostatečně připraven. V případě *Ohnivého anděla* jde skutečně o velmi náročnou partituru a musím přiznat, že během nastudování jsem pocíťoval, že mi tato hudba doslova rve energii z těla.

V čem je partitura tohoto díla specifická?

Jde o ranější skladatelovu operu, která vznikala mimo Sovětský svaz a měla poměrně nešťastný osud. Sám Prokofjev se jejího uvedení na scénu nedožil. Bylo to jistě zapříčiněno i zvoleným symbolistickým tématem, které v mnoha ohledech nebylo možné prosadit, a jistě i díky náročnosti orchestrální složky a také pěveckých partů ústřední dvojice Renaty a Ruprechta. Hudba této opery je velmi bohatá na mnohvrstevnost barev v instrumentaci. I přes neustále měnící se metrum a rytmickou preciznost je nutné vytvořit náladové zvraty spojené s textem a dějovými situacemi na jevišti. Některé části, například velké Renatino vyprávění v prvním jednání, svou barevností odkazuje na impresionistické postupy, dvojzpěv Renaty a Ruprechta ve čtvrtém jednání zase na „hindemithovské“ využití barokní hudební formy. Zajímavým „intermezem“ je scéna Fausta s Mefistem, kterou autor vypracoval do jakéhosi velkého recitativu. Pro mne osobně je prvním vrcholem celého díla strhující finále druhého jednání – scéna, kdy Ruprecht hledá pomoc a radu učence Agrippy z Nettesheimu. Tím druhým je pro mne velká orchestrální mezihra ve třetím jednání, která je typicky prokofjevovsky úderná, a tím třetím vrcholem je pochopitelně samotný závěr opery, který ve své expresivnosti doslova bere dech. Zde má také důležitou a nelehkou úlohu sbor. Instrumentace je na řadě místech partitury velmi hutná a je tedy velmi těžké vybalancovat

zvuk mezi jevištěm a orchestřištěm.

Podle jakého klíče probíhalo obsazení

jednotlivých, zřejmě velmi náročných sólových rolí?

Samozřejmou nutností bylo najít pěvce „wagnerovsky“ průrazně znějících hlasů se schopností dynamické flexibility pro dramatické, ale i lyrické momenty. Tito pěvci musejí být vybaveni velkou muzikalitou, kázní i schopností vyjádřit velmi komplikovaný text. Mělo by jít rovněž o umělce, kteří již mají s hudbou dvacátého století zkušenosti a našli si k ní kladný vztah. Naše první volba padla na Morenike Fadayomi, kterou jsem měl možnost poznat již při svém působení v

Düsseldorfu. Jedná se o umělkyni s nebyvalou schopností interpretovat velmi komplikované party s nadhledem a lehkostí, její pěvecká technika jí umožňuje využít všech dynamických i interpretačních vrstev dané role. Totéž se dá říci také o jejích alternantkách Iordance Derilové a Eleně Suvorové. Pro roli Ruprechta jsme zvolili naše stálé hosty, kteří také již s interpretací hudby dvacátého století mají nemalé zkušenosti. Ulf Paulsen je respektovaný pěvec, jenž v poslední době vystupuje na jevištích v těch nejobtížnějších wagnerovských rolích a má tedy dostatečně průrazný hlas, aby obstál v „souboji“ s nemilosrdnou instrumentací Prokofjevovy partitury. Zároveň také nejednou interpretoval ruskou operní literaturu od Musorgského až po Šostakoviče. Martin Bárta je český pěvec, který nás doslova ohromil při rychlém dostudování titulní role Hindemithova *Cardillaca*. Při obsazování *Ohnivého anděla* byl tedy jasnou volbou. Domnívám se, že Martin Bárta je hlasově ideálním představitelem nejen pro roli Ruprechta, ale jsem si jist, že i celkově ideálním pro operu dvacátého století. Ale nerad to ode mne slyší. *(smích)* V případě ostatních rolí jsme vybírali zpěváky tak, aby splňovali nároky pěvecké, ale aby také odpovídali typologicky pro dané role. Jsem velmi potěšen, že mé pozvání do Ostravy poprvé přijal i tenorista Oleg Kulko, který je mimo jiné častým hostem Velkého divadla v Moskvě. Musím s velkou radostí konstatovat, že práce na tomto projektu

vznikala ve velmi krásné a kreativní atmosféře. *nejbližší době umělecky čeká?*

Co vás v

V současné době se plně soustředím na novou inscenaci Janáčkovy opery *Z mrtvého domu*, kterou pohostinsky nastuduji v pražském Národním divadle. Premiéry se uskuteční 14. a 16. května. Velmi se těším také na další květnové představení Smetanovy *Libuše*, která patří mezi mé splněné umělecké sny, milovanou *Její pastorkyni* nebo na recitál Adama Plachetky s Filharmonií Bohuslava Martinů Zlín na festivalu *Janáčkův máj*. V Ostravě mne ještě do konce sezony čekají reprízy Janáčkových *Výletů páně Broučkových* a Prokofjevova *Ohnivého anděla*, jehož představením 10. června se s ostravským divadlem definitivně rozloučím. Přichází i zajímavé a lákavé nabídky na sezonu následující. O těch bych ale z pověrčivosti ještě raději pomlčel.

Chápu to správně, že se do Národního divadla moravskoslezského již jako dirigent vracet nebudete?

Již před časem jsem se vyjádřil ve smyslu, že do ostravské opery se v budoucnu s potěšením a radostí vrátím jako dirigent pouze v okamžiku, kdy budu přesvědčen, že osobní umělecké ambice a prezentace jednotlivce nepřevažují nad zájmy samotné instituce. Našel jsem v Ostravě nejen skvělé umělce, ale především úžasné lidi a osobnosti, za kterými by byla radost se vracet.

Na Opeře Plus právě probíhá soutěž o nekomerční CD se záznamem opery Antonína Dvořáka, který vznikl v roce 2012 v Ostravě. Jak na tento dvořákovský projekt vzpomínáte?

Rozhodně jde o dílo, které svými nároky přesahuje standardní požadavky. Partitura je technicky i svým rozsahem náročná pro orchestr, sbor i sólisty. Vnímám tento projekt také jako jakýsi předstupeň a průpravu k následnému uvedení Wagnerova *Lohegrina*. CD vzniklo ve spolupráci Národního divadla moravskoslezského, Českého rozhlasu Vltava, za laskavé podpory statutárního města Ostrava, Moravskoslezského kraje, Ministerstva kultury České republiky a agentury DILIA. Poslední operní opus Antonína Dvořáka *Armida* je podle mého úsudku vrcholným skladatelovým dílem, které je neprávem zastíněno jeho ostatními kompozicemi. Přitom právě *Armida* je obdařena nejen „wagnerovsky“ velkolepými rytířskými scénami, orientální atmosférou, která svou barevností odkazuje až k impresionistickému zvuku, a nezaměnitelnou dvořákovskou melodikou. Osud této opery přitom nebyl jednoduchý. Již při svém prvním uvedení v Národním divadle se nesetkala s péčí, jakou by si zasloužila, a sám Dvořák nebyl spokojený s průběhem zkoušek ani se samotným provedením. Vzhledem k inscenační náročnosti se *Armida* objevuje na jevištích jen zřídka. Dokonce ani zvukových záznamů není mnoho. Tento náš záznam je teprve čtvrtou vydanou nahrávkou. O to větší radost mám, že vznikla právě v ostravské opeře během mého působení, neboť *Armida* byla jeden z projektů, které jsme od samého počátku chtěli v Ostravě realizovat. Věřím tedy, že nahrávka napomůže nejen k větší popularitě této nedocenené poslední Dvořákovy opery, ale také se stane dokumentem o vysoké úrovni ostravského operního souboru. Věřím, že i vítěze soutěže CD potěší.

Výbor Jednoty hudebního divadla udělil vám a vašemu týmu cenu za přínos v oblasti hudebního divadla v České republice. Co pro vás tato cena znamená?

Je to ocenění všech, kteří se od roku 2010 podíleli na profilování ostravské opery. Chtěl bych poděkovat všem, kteří mi po celou dobu byli nenahraditelnou oporou. A to jmenovitě těm nejbližším – Danu Jägerovi, Valerii Hendrychové, Aleně Golatové, ale za neodmyslitelnou součást našeho týmu považuji všechny skvělé kumštýře v orchestru, sboru, korepetitory, kolegy dirigenty a sólisty! A k tomu ještě úžasné přátelské zázemí za jevištěm. Oni všichni tu káru tlačili po celou dobu společně se mnou a za to jim všem patří má obrovská vděčnost a dík!

Vizitka:

Robert Jindra se narodil v roce 1977 v Praze. Absolvoval Pražskou konzervatoř v oborech klasický zpěv a dirigování. Od roku 2001 působí v Národním divadle v Praze, kde dosud nastudoval například Mozartovu operu *Così fan tutte*, Smetanovy *Dvě vdovy* nebo Janáčkovy *Příhody lišky Bystroušky*. Dále zde dirigoval řadu děl českého i světového operního repertoáru (Smetana – *Tajemství a Libuše*, Janáček – *Káťa Kabanová* a *Její pastorkyňa*, Mozart – *Don Giovanni* a *Figarova svatba*, Bizet – *Carmen*, Verdi – *Falstaff* a další) nebo mimořádné koncerty Mozartovy narozeniny a České operní gala. V sezoně 2013/2014 působil v Národním divadle rovněž na pozici hudebního ředitele opery. Od února 2010 do listopadu 2014 byl hudebním ředitelem opery Národního divadla moravskoslezského v Ostravě, kde nastudoval řadu operních premiér (Smetana – *Čertova stěna*, Dvořák – *Armida*, Janáček – *Její pastorkyňa*, *Věc Makropulos*, *Káťa Kabanová* a *Výlety páně Broučkovy*, Wagner – *Lohengrin*, Verdi – *Falstaff* a *La traviata*, Massenet – *Werther*, Catalani – *La Wally*, Puccini – *Bohéma*, Hindemith – *Cardillac*). Byl zde rovněž dirigentem mimořádných koncertů *Verdi gala*, *České operní gala* a *Puccini gala*. Robert Jindra hostoval například v *Deutsche Oper am Rhein* v Düsseldorfu/Duisburgu, v *Norské opeře* v Oslu (Strauss – *Ariadna na Naxu*) nebo ve *Státním divadle Košice* (*Janáček – Její pastorkyňa*). Spolupracoval s řadou orchestrů – *Pražská komorní filharmonie*, *Český národní symfonický orchestr*, *Plzeňská filharmonie*, *Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK*, *Janáčkova filharmonie Ostrava*, *Symfonický orchestr Českého rozhlasu*, *Moravská filharmonie Olomouc* nebo *Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín*. Ze sólistů, se kterými Robert Jindra spolupracoval, jmenujme například *Olgu Peretyatko*, *Nadine Secunde*, *Evu Urbanovou*, *Olgu Romanko*, *Maidu Hundeling*, *Frédérique Friess*, *Janu Kurucovou*, *Gustava Portu*, *Adama Plachetku*, *Ferruccia Furlanetta*, *Tomasze Konieczneho*, *Petera Mikuláše* nebo *Štefana Kocána*.
(Zdroj: NDM Ostrava)

Sergej Prokofjev:

Ohnivý anděl

Hudební nastudování: Robert Jindra

Dirigent: Robert Jindra / Jan Kučera

Režie: Jiří Nekvasil

Scéna: Petr Matásek

Kostýmy: Marta Roszkopfová

Sbormistr: Jurij Galatenko

Koncertní mistři: Vladimír Liberda, Lucie Staňková

Videoprojekce: Zuzana Walterová

Pohybová spolupráce: Igor Vejsada

Dramaturgie: Daniel Jäger

Orchestr a sbor opery NDM

Premiéry 26. a 28. února 2015 Divadlo Antonína Dvořáka Ostrava

Ruprecht – Martin Bárta / Ulf Paulsen

Renata – Iordanka Derilova / Morenike Fadayomi / Elena Suvorova

Hostinská / Matka představená – Yvona Škvárová / Erika Šporerová

Věštkyň – Zuzana Šveda / Eliška Weissová

Agrippa z Nettesheimu / Mefistofeles – Oleg Kulko / Gianluca Zampieri

Johann Faust – David Szendiuch / František Zahradníček

Inkvizitor – Martin Gurbal' / Peter Mikuláš

Jacob Glock / Lékař – Ondřej Koplík / Václav Morys

Podomek / Mathias Wissmann – Bogdan Kurowski / Jiří Příbyl

Hostinský – Michal Onufer / Václav Živný

Heinrich – Petr Sýkora